

УДК 368.013

ДИСКУСІЙНІ ПИТАННЯ ТЕОРІЇ СТРАХОВОГО ПОРТФЕЛЯ

Наталія Володимирівна ТКАЧЕНКО

д.е.н., професор, завідувач кафедри фінансів і кредиту, Черкаського навчально-наукового інституту ДВНЗ «Університету банківської справи»

E-mail: tkachenko_n@list.ru

Оксана Анатоліївна ВОДОЛАЗСЬКА

старший викладач кафедри фінансів, Дніпропетровський національний університет імені О. Гончара

E-mail: vodolazskaya@ukr.net

Анотація. У статті розглядаються наукові підходи до визначення сутності поняття «страховий портфель», здійснено критичний аналіз даної дефініції з огляду на різновекторність її трактування, а саме з кількісної позиції в частині укладених договорів страхування, з якісної – із врахуванням сукупності страхових ризиків, що приймаються на страхування та зважаючи на функціональне призначення. На цій підставі сформоване авторське трактування поняття «страховий портфель». Обґрунтовано взаємозв'язок андеррайтингової політики із сформованими типами страхових портфелів. Уточнено та доповнено ознаки класифікації страхових портфелів.

Аннотация. В статье рассматриваются научные подходы к определению сущности понятия «страховой портфель», осуществлен критический анализ данной дефиниции с учетом разновекторности ее трактовки, а именно с количественной позиции в части заключенных договоров страхования, с качественной – с учетом совокупности страховых рисков, принимаемых на страхование и принимая во внимание функциональное назначение. На этой основе сформирована авторская трактовка понятия «страховой портфель». Обоснована взаимосвязь андеррайтинговой политики со сложившимися типами страховых портфелей. Уточнены и дополнены признаки классификации страховых портфелей.

***Ключові слова:** страховий портфель, андеррайтингова політика, страхове покриття, страхові ризики, види страхових портфелів, типи страхових портфелів.*

***Ключевые слова:** страховой портфель, андеррайтинговая политика, страховое покрытие, страховые риски, виды страховых портфелей, типы страховых портфелей.*

Постановка проблеми. Динамічний розвиток страхування в світі зумовлює зростання масштабів діяльності страхових компаній, формування груп і холдингів страхових компаній, і відповідно обумовлює підвищену увагу до питань ефективності менеджменту в страхуванні та управління страховими ризиками. Страхові компанії в умовах ринкової економіки, як об'єкти управління, володіють властивостями, які є як загальними, так і специфічними. Специфічність їх діяльності полягає в наданні, властивих лише страховикам послуг, – наданні страхового захисту. Пропонуючи такі послуги страхові компанії повинні постійно здійснювати моніторинг проваджуваної страхової діяльності, зокрема особливу увагу приділяти формуванню і збалансу-

ванню страхового портфеля, який є основою як формування грошових потоків страховиків, так і забезпечення фінансової стійкості компаній.

Сучасна страхова наука виявляє помітну цікавість до теоретичної концептуалізації та специфіки формування і управління страховим портфелем. Як відомо, сьогодні ринок страхування вимагає високої корпоративної культури страхових компаній та вміння не лише приймати страхові зобов'язання, а й обов'язково їх виконувати. При цьому одним із важливих чинників, який впливає на успішний розвиток страхових компаній є застосування науково-обґрунтованих підходів до формування та управління страховим портфелем.

Аналіз останніх досліджень та публіка-

цій. На сьогодні однак стає очевидним, що в поглядах вчених на змістовне наповнення сутності поняття «страховий портфель» не прослідковується. Висвітленню концептуальних основ даного питання присвячено роботи багатьох вітчизняних і зарубіжних науковців: А. Баранова, Д. Гуштерова, А. Дрібнохода, С. Єфімова, В. Комадовської, Д. Кондратенка, О. Курдаєвої, Н. Мілякова, С. Осадця, Ю. Рубіна, Р. Рязанцева, Н. Ткаченко, Т. Федорової, Н. Яшиної та ін. Використання напрацювань зазначених авторів є особливо актуальним у процесі трансформацій вітчизняної страхової системи, оскільки дає змогу системно підійти до специфіки формування страхового портфеля з урахуванням його кількісного та якісного змісту, що сприятиме забезпеченню фінансової стійкості страхових компаній та їх ефективного розвитку в довгостроковій перспективі. Разом з тим, потребує подальшої уваги та дослідження сутнісне навантаження поняття «страховий портфель», що сприятиме більш точному виділенню класифікаційних ознак, за допомогою яких розрізнятиметься типова та видова структури страхових портфелів.

Мета і завдання дослідження. Метою статті є узагальнення і критичний аналіз теоретичних підходів і напрацювань до визначення поняття «страховий портфель», уточнення і формулювання на цій основі авторського змісту даної дефініції, яке найбільше відповідає сучасним уявленням; уточнення класифікаційних ознак з метою виділення видів і типів страхових портфелів.

Обґрунтування отриманих наукових результатів. Досить поширеною в науковій спільноті є характеристика страхового портфеля з позиції сукупності кількості договорів або об'єктів, прийнятих на страхування. Так, Н. М. Яшина під страховим портфелем розуміє фактичну кількість застрахованих об'єктів або діючих договорів страхування на даній території [1, с. 3]. У даному випадку дослідниця акцентує увагу на кількісній характеристиці страхового портфеля, не беручи до уваги його якісну сторону. Однак значна кількість укладених страховиком договорів страхування не завжди свідчить про якісний страховий портфель. Значної кількості клієнтів нескладно досягти, запропонувавши більш низькі тарифи у порівнянні з конкурентами, що пропонують аналогічні страхові продукти. При цьому великий страховий портфель означає значну суму зобов'язань, а знижені страхові тарифи можуть призвести до того, що зібраних коштів згодом може не вистачити для виплат страху-

вальникам за чинними договорами.

Звичайно зниження страхового тарифу може бути досягнуто різними способами: по-перше, через звуження страхового покриття; по-друге, через зменшення додаткових послуг, пропонованих страхувальникам або взагалі їх виключення; по-третє, за рахунок отримання доходів від агресивної інвестиційної політики; по-четверте, від необґрунтованого демпінгу, в результаті чого збитки минулих періодів покриваються за рахунок залучення нових страхових премій. З вище зазначеного зрозуміло, що саме необдуманна інвестиційна політика та демпінг сприятимуть погіршенню фінансової стійкості у середньостроковій перспективі, а в подальшому може призвести і до банкрутства страхової компанії.

Аналогічну думку на трактування сутності страхового портфеля висвітлює і М. В. Міляков, який визначає його як «сукупність укладених договорів страхування, що характеризуються певною страховою сумою. За своєю суттю, страховий портфель є відображенням зобов'язань страховика перед страхувальниками» [2, с. 298]. При цьому, наводиться коригування в частині страхових сум, але на нашу думку таке уточнення є зайвим, оскільки і так зрозуміло, що будь-які договори страхування укладаються обов'язково із фіксацією страхової суми. І по-іншому не може бути.

Більш структуровано страховий портфель подається Т. А. Федоровою як «скінчена множина фактично укладених, документально підтверджених договорів, що відображають сумарну відповідальність страховика і утворюють відповідну ієрархічну структуру (за всією компанією, за окремими галузями і підгалузями страхування)» [3, с. 544]. Повністю підтримуємо точку зору автора в частині виділення ієрархічності страхового портфеля. Така його декомпозиція дозволяє більш глибоко та детально оцінити структурне наповнення і виявити існуючі дисбаланси. Щоправда на практиці таку оцінку проводять дуже рідко.

Свого роду специфічним уточненням до розглянутих вище трактувань є позиція С. С. Осадця. За ним, страховий портфель – це «фактична кількість застрахованих об'єктів або кількість договорів страхування; сукупна відповідальність страховика (перестраховика) за всіма діючими договорами страхування» [4]. Чому специфічним уточненням? А тому, що перестрахові відносини, як відомо, є вторинними, тому зрозуміло, що обов'язково при кваліфікації страхового портфе-

ля, тим паче дослідженні його збалансованості, мова повинна йти про перестраховання. Звичайно, якщо науковці-фінансисти не акцентують увагу на перестрахованні при поданні сутності страхового портфеля, вважати це помилкою не можна, оскільки варто дослідити принципи, критерії чи основні риси страхового портфеля. І без ознаки перестраховання досягти бажаного його рівня не є можливим.

О. Курдаєва пояснюючи сутність страхового портфеля зазначає: це «сукупність всіх діючих в компанії договорів страхування, які, як об'єкти управління, розглядаються з точки зору їх співвідношення за сумами отриманих премій та рівнем збитковості» [5]. В даному контексті зрозуміло, що договір страхування має характеристики в розрізі страхових премій, страхових виплат та відповідно рівня збитковості. Але, повністю прийняти таке визначення неможливо, оскільки некоректним є подання «співвідношення за сумами отриманих премій». Відразу ж постає питання: премій за видами страхування, формами чи галузями? Якщо малося на увазі саме співвідношення страхових премій та рівня збитковості, то некоректність маємо як з математичної, так і логічної точок зору.

Варто зауважити, що джерелом формування страхового портфеля є надходження страхових премій, обсяг яких залежить від кількості чинних договорів страхування. В свою чергу величина страхового портфеля, як сукупної страхової суми за укладеними договорами страхування, дає змогу з'ясувати загальний обсяг зобов'язань страховика. Тому окремі вчені пояснюють сутність страхового портфеля з позиції страхових премій, страхової суми, страхових резервів та зобов'язань, прийнятих страховиком за договором страхування.

За С. Л. Єфімовим, страховий портфель – це сукупність страхових внесків (платежів), прийнятих даною страховою організацією, що характеризує загальний обсяг її діяльності [6, с. 351]. Однак за такого підходу лишається незрозумілим за який період слід ураховувати сплачені страхові внески, а також за якими договорами (чинними чи з урахуванням тих, що припинили дію). До того ж потребує уточнення й питання щодо врахування перестрахованих платежів, тобто чи потрібно їх враховувати чи ні.

За міркуваннями А. Баранова страховий портфель являє собою «вартісну оцінку страхового покриття ризиків по прийнятій сукупності договорів (об'єктів) страхування» [7]. На нашу

думку, такий підхід є некоректним, оскільки страхове покриття характеризує обсяг страхової відповідальності, що приймає на себе страховик. При цьому, взагалі мова не йде про надходження страхових премій, їх структуру та зміну. А це насамперед ті ознаки, які характеризують та дозволяють провести аналіз страхового портфеля з метою розробки конкретних заходів із подальшого його покращення або вдосконалення чи підтримки на заданому рівні.

Повністю підтримуємо думку Н. В. Ткаченко, що даючи визначення поняття «страховий портфель», потрібно враховувати і той факт, що «сукупна величина страхового портфеля може бути обумовлена як кількістю діючих договорів страхування, так і розміром сукупної страхової суми» [8, с. 108]. З огляду на зазначене, на думку Н. В. Ткаченко, в понятті «страховий портфель» має відобразитися як видова, так і вартісна особливість прийнятих на страхування ризиків: страховий портфель – «структурне співвідношення надходжень страхових премій, фактичної кількості діючих договорів страхування та загальної суми відповідальності страхової компанії за об'єктами страхового захисту відповідно до видів та форм страхування, які провадяться окремим страховиком» [8, с. 108].

Разом з тим, певною мірою незрозумілим є твердження Н. В. Ткаченко стосовно: 1) значущості в частині співвідношення форм страхування, скоріш за все мова в даному разі має йти про співвідношення видів страхування, в тому числі в контексті форм їх проведення; 2) «структурного співвідношення...», оскільки страховий портфель може характеризуватися і загальною величиною надходжень страхових премій, а вже структурне співвідношення віддзеркалює якість такого портфеля. На нашу думку, такі питання потребують більш глибокого подальшого викладу та обґрунтування, що зумовить зрозуміле та чітке висловлення зазначеної позиції.

Велике коло науковців тлумачать страховий портфель з позиції сукупності страхових ризиків, що приймаються на страхування. Звичайно такий підхід має право на існування, але разом з тим він також не позбавлений недоліків. Які ж думки та напрацювання з цього приводу мають вчені?

Так за міркуваннями А. О. Дрібнохода страховий портфель варто визначати як «систематизовану сукупність страхових ризиків, які прийняті страховиком на страхування залежно від цілей страхової компанії» [9, с. 63]. Вчений звертає

увагу на тому, що страховик формує страховий портфель у відповідності з метою, яку він ставить перед собою. В даному разі звичайно хотілося б зрозуміти думку автора стосовно цілей страхової компанії, оскільки, як відомо, і це важко не визнати, основною метою діяльності страхової компанії є отримання прибутку. Якщо автор саме це мав на увазі, то дозволимо собі не погодитися із таким викладом сутності страхового портфеля. Оскільки не завжди вдається диверсифікувати ризики за видами, формами страхування та ін., тому іноді страховик має за страховими операціями збитки, які перебиває за рахунок успішної інвестиційної діяльності. Якщо ж мета інша, то оді варто було б акцентувати увагу на цьому з метою чіткішого обґрунтування своєї позиції.

Приблизно в однаковому розумінні тлумачать сутність страхового портфеля Д. В. Кондратенко, В. С. Комадовська та Р. А. Рязанцев, а саме:

- вартісна оцінка страхових ризиків за всіма діючими договорами страхування залежно від ступеня небезпеки ризику [10, с. 180];

- сукупність ризиків, які прийняла на страхування страхова компанія (її структурна одиниця або страховий агент), що виражається у кількості договорів та/або отриманих страхових внесків протягом звітного періоду [11, с. 115];

- обсяг прийнятих на страхування ризиків і вартісних зобов'язань страховика за сформованою страховою сукупністю договорів [12, с. 35].

На нашу думку, подані змістовні характеристики страхового портфеля є занадто простими та загальними, оскільки базуються лише на страхових ризиках, кількості договорів страхування, величині страхових премій та страхової суми. Тобто фактично перераховуються атрибути страхового портфеля.

Дещо по-іншому подає страховий портфель Н. М. Яшина як «вартісний баланс страхових ризиків та страхового покриття ризиків за певною сукупністю договорів (об'єктів) страхування» [1, с. 11]. Стосовно наведеного визначення, хотілося б уточнити, що вартісний баланс або краще його досягнення є, на нашу думку, метою формування страхового портфеля з позиції його якості, тобто говорити про те чи досягнуто баланс чи ні буде можливим лише після надходження страхових премій та в процесі проведення якісного аналізу страхового портфеля.

Помилковим вважаємо виділення російською дослідницею Н. М. Яшиною функцій, які властиві страховому портфелю, а саме функція відбору страхових послуг; функція диверсифікації стра-

хових послуг; розрахункова функція; ревізійна функція; функція оптимізації «нового портфеля»; інвестиційна функція [13, с. 85]. Це пояснюється тим, що подане Н. М. Яшиною визначення сутності страхового портфеля не узгоджується із наведеними нею функціями, оскільки останні, на нашу думку, властиві процесу андеррайтингу, який є комплексом заходів із прийняття ризиків на страхування та проводиться кваліфікованими фахівцями. Варто відмітити, що ще один російський науковець Р. А. Рязанцев виділяє функції страхового портфеля, але його позиція є дещо іншою. На його думку страховий портфель виконує дві основні функції: ризикову функцію та функцію адекватності [12, с. 35–36]. Але, якщо уважно розібратися в теоретичному навантаженні на зміст функціонального призначення, то стає зрозумілим, що фактично відбулося укрупнення поданих Н. М. Яшиною функцій.

Окрім того Н. М. Яшина трактує страховий портфель й дещо інакше: «вартість страхових ризиків, прийнятих за укладеними, чинними і поновленими договорами страхування, та відповідних страхових премій, одноразово одержаних чи тих, що надходять у розстрочку; з набором певних фінансових елементів, що забезпечують фінансову стійкість страхової компанії, на принципах еквівалентності, збалансованості та ефективності» [1, с. 11].

Імпонує думка Д. Х. Гуштерова [14] в частині комплексного та різнобічного подання страхового портфеля: 1) сукупністю ризиків, об'єднаних страховиком в цілях їх мінімізації; 2) сформоване з метою солідарної розкладки збитку об'єднання спеціально відібраних, оброблених і прийнятих на відповідальність страхової організації ризиків; 3) збалансованість ризиків та їх фінансового покриття з урахуванням структури зобов'язань і структури покриття. Стосовно поданого теоретичного підґрунтя, то хотілося б уточнити в частині першої позиції: що розуміє автор говорячи про «об'єднання ризиків з метою їх мінімізації». Взагалі то лише страхувальник мінімізує ризик чи управляє ним, передаючи його за певну плату на утримання страховій компанії. Тоді виходить суперечливою є позиція автора щодо такого представлення матеріалу. Стосовно другої позиції, то змістовне навантаження страхового портфеля в даному разі повністю відповідає ознаці страхування – солідарна розкладка збитку, а отожднювати ознаки, властиві категорії «страхування» із сутністю іншого понятійного апарату є некоректним. В третій позиції автора скоріш за

все наводиться не сутність страхового портфеля, а його мета чи то один із принципів формування.

Підсумовуючи викладене, доходимо до необхідності уточнення понятійного апарату з огляду на неповноту та фрагментарність розкриття сутності «страхового портфеля». На нашу думку, страховий портфель – це сукупність ризиків, які пройшли відповідний аналіз та оцінку в результаті сформованої андеррайтингової політики і в результаті прийняті на страхування, трансформація таких ризиків є уособленням фактичної кількості застрахованих об'єктів або укладених договорів страхування, що дозволяє діагностувати таку сукупність з огляду на видове, кількісне та якісне представлення. Отже, страховий портфель характеризується сукупністю ризиків, прийнятих на страхування, кількістю застрахованих об'єктів, числом договорів страхування, обсягом страхових внесків, розміром загальної страхової суми та величиною зобов'язань страховика перед страхувальниками.

При прийнятті ризиків на страхування андеррайтер повинен враховувати тип страхового портфеля, який необхідно сформулювати та відповідно здійснити його збалансування, залежно від коротко, середньо та довгострокових завдань, що ставить перед собою страхова компанія. Тому розглянемо більш докладно класифікацію типів та видів страхових портфелів, які виділяються в страховій науці.

Н. М. Яшина [15] за ступенем ризику виділяє три типи страхового портфеля:

- агресивний тип, який характеризується високим ступенем ризику;
- помірний тип – йому властивий невисокий ступінь ризику;
- консервативний тип – низький ступінь ризику.

На нашу думку, не можна не погодитися з міркуваннями російської дослідниці, але все ж таки вважаємо, що до такої класифікації слід внести уточнення, оскільки варто розрізняти поняття «ризик» та «страховий ризик», адже саме останній є характеристикою страхового портфеля. Страховий ризик є об'єктом страхування з власними, характерними тільки йому та невіддільними від нього страховою оцінкою та ступенем ймовірності спричинення збитку [16].

Згідно іншого критерію класифікації, а саме поєднання ризику та доходу, Н. М. Яшина [15] розрізняє:

- класичний страховий портфель – містить набір традиційних страхових послуг, помірний

ризик і низький дохід;

- специфічний страховий портфель – складається з нових страхових продуктів, агресивного ризику і високого доходу;

- комбінований страховий портфель – поєднує традиційні та спеціалізовані страхові продукти, середній ризику і помірний дохід.

Така класифікація, на нашу думку, відрізняється від попередньої лише врахуванням особливостей страхових продуктів, які входять до страхового портфеля, тобто чи традиційних, чи нових, чи спеціалізованих. Такий підхід викликає недосказаності стосовно традиційності чи новизни.

Фактично можна констатувати, що спостерігаємо не два різних підходи до класифікації типів страхового портфеля, а виділення типів страхового портфеля і характерних кожному типові видового їх розмаїття. Отже, маємо:

- агресивний тип з високим ступенем ризику і прибутковості, але з низькою фінансовою стійкістю – це вид спеціалізованого портфеля, якому притаманні специфічні, індивідуальні ризики;

- консервативний тип з низьким ступенем ризику, стійким низьким доходом, з високою фінансовою стійкістю – це вид класичного страхового портфеля з традиційним набором універсальних ризиків;

- диверсифікаційний (змішаний) тип із середнім ступенем ризику і помірним доходом, середньою фінансовою стійкістю – це комбінований вид страхового портфеля, що включає індивідуальні та універсальні ризики.

Разом з тим, важко погодитися із пропонованою Н. М. Яшиною [15] класифікацією страхових портфелів залежно від ступеня ризику на такі види: спеціалізовані, класичні та комбіновані, які характеризуються різними рівнями доходів відповідно: високий, низький та середній. Відносно поданої класифікації виникає чимало запитань: яка ж кількісна градація стосовно запропонованих рівнів доходів; чому одна природна характеристика портфеля (ступінь ризику) подається через іншу – рівень доходу.

Страховий портфель за типами фінансової стійкості поділяється на [13, с. 85]:

- 1) страховий портфель індивідуальних ризиків, містить високі ризики, має високий дохід, але низьку фінансову стійкість;

- 2) страховий портфель універсальних ризиків, містить низькі ризики, має низький дохід, але високу фінансову стійкість;

- 3) страховий портфель комбінованих ризи-

ків, містить середні ризики, має середній рівень доходу, та є помірно стійким у фінансовому плані.

Стосовно зазначеної класифікації варто зауважити, що все ж таки доцільніше говорити про рівень, а не тип фінансової стійкості. До того ж, на наш погляд, важко охарактеризувати такий тип фінансової стійкості страхового портфеля,

як «помірний», адже фінансова стійкість або досягнута, або ні. А якщо мова йтиме про рівень, тоді за допомогою шкали градації можна засвідчувати високий, низький чи середній рівень фінансової стійкості страхового портфеля.

В узагальненому вигляді позиція Н. М. Яшиної подана у таблиці 1.

Таблиця 1

Характеристика типів та видів страхових портфелів

Тип (модель) страхового портфеля	Ступінь ризику	Види страхових портфелів залежно від наданих страхових послуг	Характеристика типів страхового портфеля
Агресивний	Високий	Спеціалізований	Високий ступінь ризику, має високий рівень дохідності, але фінансово нестійкий
Консервативний	Низький	Класичний	Низький ступінь ризику, має високий рівень дохідності, але високий рівень фінансової стійкості
Диверсифікований	Середній	Комбінований	Середній рівень ризику, дохідності та стійкості

Джерело: [17, с. 25]

Ю. Б. Рубин [17], в свою чергу, уточнює класифікацію видів страхових портфелів залежно

від набору ризиків, які входять до таких портфелів (рис. 1).

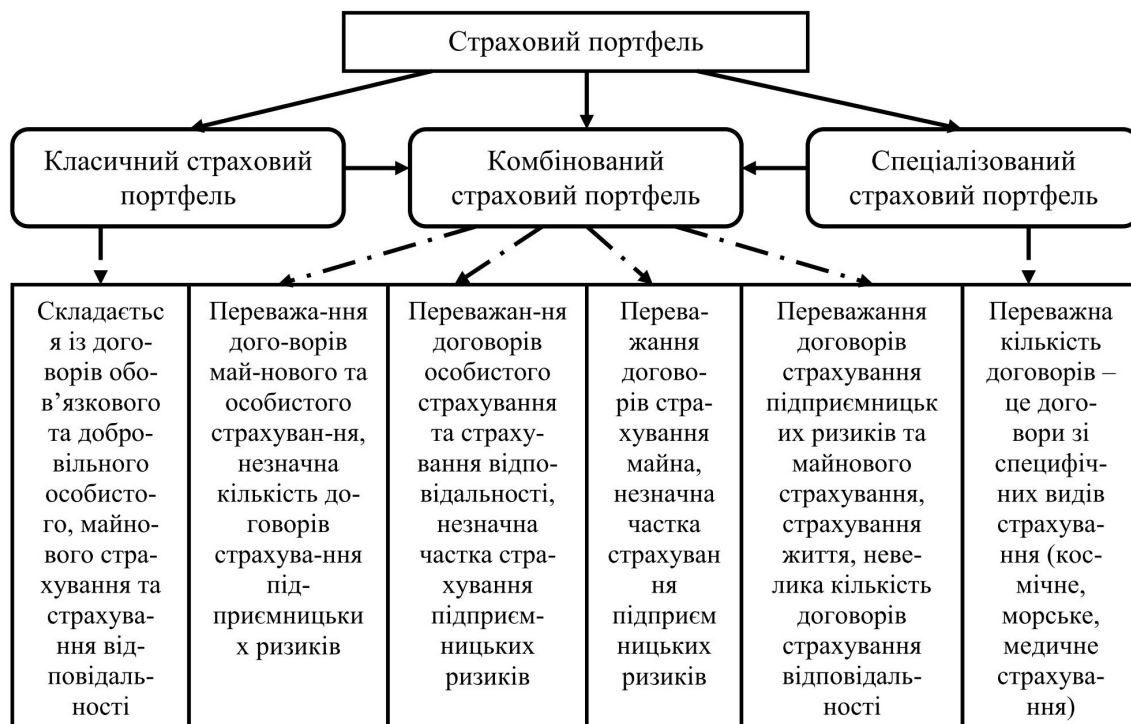

Рис. 1. Класифікація видів страхових портфелів залежно від переліку ризиків за Ю.Б. Рубінін

Джерело: [17, с. 46]

Вважаємо, що при збалансуванні страхового портфеля важливо аналізувати його кількісні та якісні характеристики у розрізі форм та галузей страхування, тому на увагу заслуговує виділення відповідних класифікаційних ознак. Так, варто виділяти (рис. 2):

- 1) за галузями страхування:
- страховий портфель із майнового страхування;
 - страховий портфель із особистого страхування;

- страховий портфель із страхування відповідальності;
 - комбінований страховий портфель;
- 2) за формами страхування:
- страховий портфель з обов'язкового страхування;
 - страховий портфель із добровільного страхування;
 - змішаний страховий портфель.

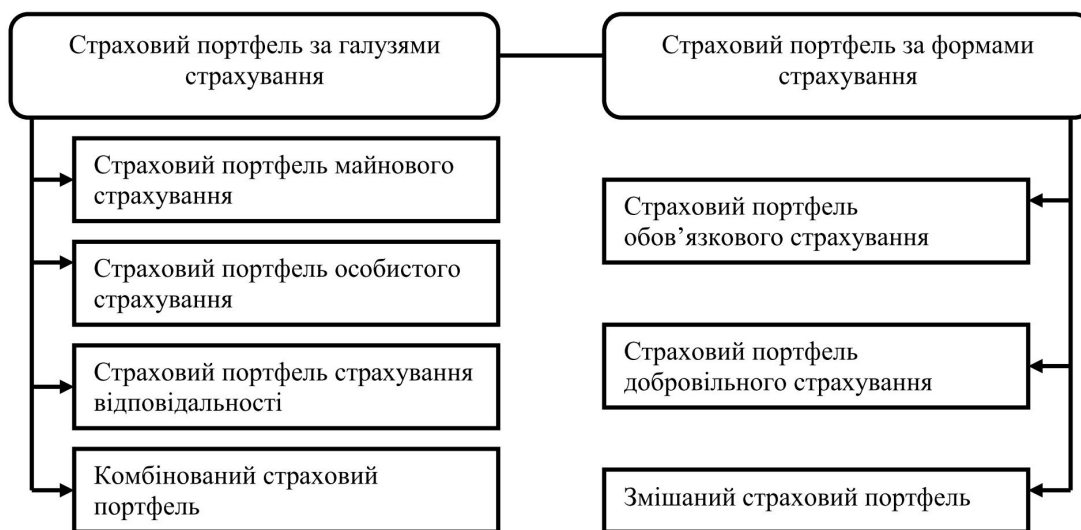

Рис. 2. Види страхових портфелів за галузями та формами страхування

Джерело: власна розробка авторів

Український вчений А. Л. Баранов [16] додатково поділяє страхові портфелі за строком дії договорів страхування: портфелі з короткостроковими та довгостроковими договорами страхування, змішані портфелі. На його думку дослідження класифікаційних підходів щодо розмежування страхових портфелів було б неповним, якби применшити значущість ознаки регіональної приналежності. За нею автор виділяє транснаціональні, національні та регіональні страхові портфелі.

Отже, критичний аналіз існуючих підходів до з'ясування та обґрунтування класифікаційних ознак, за допомогою яких здійснюється декомпозиція страхового портфеля, дозволив упорядкувати та доповнити існуючі теоретичні постулати поділу такими ознаками, як специфіка діяльності страховика, рівень перерозподілу ризиків та контингент споживачів страхових продуктів (рис. 3).

Рис. 3. Основні критерії класифікації страхових портфельів

Джерело: складено авторами

Висновки. Підбиваючи підсумки зазначимо, що здійснення критичного аналізу теоретичних домінант трактування сутності «страхового портфеля», дозволило виявити недоліки та дискусійні моменти сучасних уявлень розглядуваного поняття та запропонувати авторську його інтерпретацію, яка показує тісний зв'язок із запровадженою андеррайтинговою політикою та можливість діагностування сформованої сукупності ризиків з огляду на видове, кількісне та якісне їх представлення. В результаті наукового аналізу обґрунтована декомпозиція страхового портфеля за ознаками ризиковості, формаль-

ності структури, галузевої приналежності, тривалості договорів страхування, специфіки діяльності страховика, рівня перерозподілу ризику, контингенту споживачів страхових продуктів. Такий підхід дозволить більш якісніше й детальніше проводити аналіз страхового портфеля та виявляти причини його погіршення, і в результаті приймати оперативні рішення щодо його стабілізації, або ж навпаки покращення. Відповідно це сприятиме підвищенню ефективності як функціонування страхових компаній, так і страхового ринку в цілому.

Список використаних джерел

1. Яшина Н. М. Формирование сбалансированного страхового портфеля: Дис. канд. экон. наук : 08.00.10 / Н. М. Яшина; Сарат. гос. соц.-экон. ун-т, Мордов. гос. ун-т им. Н. П. Огарева. — Саратов, 2003. — 220 с.

2. Миляков Н. В. Финансы: Учебник / Н. В. Миляков. — 2-е изд. — М. : ИНФРА-М, 2004. — 543 с.

3. Федорова Т. А. Страхование: Учебник / Под ред. Т. А. Федоровой. — 2-е изд., перераб. и доп.

— М. : Экономист, 2004. — 875 с.

4. Осадець С. С. Страхування: підручник / Керівник авт. кол. і наук. ред. Осадець С. С. — К. : КНЕУ, 1998. — 528 с.

5. Курдаєва О. Роль страхового портфелю у забезпеченні фінансової стійкості страхової компанії / О. Курдаєва; Науковий блог НаУ «Острозька академія». [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://naub.oa.edu.ua/2013/rol-strahovoho-portfelyu-u-zabezpechenni-finansovojistikosti-strahovoji-kompaniji>.

6. Ефимов С. Л. Экономика и страхование: Энциклопедический словарь / С. Л. Ефимов. — М. : Книжный мир, 1996. — 528 с.

7. Баранов А. Управління страховим портфелем / А. Баранов // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка «Економіка». — 2007. — № 94–95. — С. 112–116.

8. Ткаченко Н. В. Забезпечення фінансової стійкості страхових компаній: теорія, методологія та практика: монографія / Н. В. Ткаченко; Нац. банк України, Ун-т банк. справи. — Черкаси : «Черкаський ЦНТЕІ», 2009. — 570 с.

9. Дрібноход А. О. Підхід щодо вибору страхового портфеля за цілями страховика / А. О. Дрібноход // Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку. — Л. : Вид-во Нац. ун-ту «Львів. політехніка», 2008. — № 635. — С. 63–67.

10. Кондратенко Д. В. Теоретический анализ сущности понятия «страховой портфель» страховщика / Д. В. Кондратенко // Вісник економіки

транспорту і промисловості. — 2014. — Вип. 47. — С. 179–184.

11. Комадовська В. С. Особливості управління портфелем договорів страхування життя / В. С. Комадовська // Світ фінансів. — 2010. — № 3. — С. 105–116.

12. Рязанцев Р. А. Страховой портфель страховой организации: теоретический аспект / Р. А. Рязанцев // Известия ИГЭА. — 2009. — № 4. — С. 34–37.

13. Яшина Н. М. Страховой портфель как основа обеспечения финансовой устойчивости страховой организации / Н. М. Яшина // Финансы и кредит. — 2007. — № 20/260. — С. 84–86.

14. Гуштеров Д. Х. Управление риском деятельности страховой компании: автореф. канд. экон. наук: 08.00.10 / Д. Х. Гуштеров; Финансовая акад. при Правительстве Рос. Федерации, Гос. ун-т упр. — Москва, 2006. — 24 с.

15. Яшина Н. М. Классификация типов страхового портфеля по видам финансовой устойчивости / Н. М. Яшина // Международный журнал прикладных и фундаментальных исследований. — 2013. — № 8. — С. 75–79.

16. Баранов А. Л. Управління страховим портфелем: автореф. дис. канд. экон. наук: 08.00.08 / А. Л. Баранов; Держ. вищ. навч. закл. «Київ. нац. экон. ун-т ім. В. Гетьмана». — К., 2009. — 20 с.

17. Рубин Ю. Б. Страховой портфель. Книга предпринимателя. Книга страховщика. Книга страхового менеджера / Ю. Б. Рубин. — М. : Со-минтэк, 1994. — 640 с.